

1. Referentie

Referentie	Carrette, V. (2004). <i>Een groeiproces naar structurele participatie. Participatie van minderjarigen en ouders aan beleidsontwikkeling inzake integrale jeugdhulpverlening</i> . Onuitgegeven onderzoeksrapport, Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie (Brussel).
Taal	Nederlands
ISBN - ISSN	/
Publicatievorm	Onderzoeksrapport

2. Abstract

Het CBGS – werkdocument “ *Een groeiproces naar structurele participatie van minderjarigen en ouders aan beleidsontwikkeling inzake integrale jeugdhulpverlening* ’ is het resultaat van een onderzoeksvraag die Marc Morris, in januari 2004 aan het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie (CBGS) stelde. Het werkdocument dient beschouwd te worden als een aanzet, een allerprilste begin van een groeiproces naar structurele participatie van minderjarigen en ouders aan beleidsontwikkelingsprocessen inzake integrale hulpverlening. Het veronderstelt dat hulpverleners, voorzieningen, beleidsverantwoordelijken met minderjarigen, ouders, deskundigen, sectorverantwoordelijken samen op weg gaan om een kwaliteitsvolle jeugdhulpverlening te realiseren. Om dit groeiproces te ondersteunen werd er een reflectie-instrument ontwikkeld, dat handvaten biedt om op reflectieve wijze aan structurele participatie vorm te geven. De basis voor dit reflectie-instrument ligt in de verschillende delen van dit document.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Gezin, welzijn en gezondheid
Trefwoord(en)	Participatie, hulpverlening, rechten

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Directeur generaal van de administratie Gezin en Maatschappelijk welzijn (Marc Morris)
Onderzoeker(s)	Valérie Carrette Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie (CBGS) Vlaamse Wetenschappelijke Instelling Markiesstraat 1 1000 Brussel Tel: 02/553.35.69 Fax: 02/553.35.57 CBGS@wvc.vlaanderen.be www.jeugdhulp.vlaanderen.be

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Hoe situeren minderjarigen en ouders zich ten aanzien van voorzieningen (het hulpverleningsaanbod) en de overheid in de context van het ontwikkelingsproces integrale jeugdhulpverlening? Welke zijn de legitimatiegronden voor de participatie van minderjarigen en ouders in de context van jeugdhulpverlening?
-----------------	--

	<p>Wat kan structurele participatie van minderjarigen en ouders in en aan de jeugdhulpverlening inhouden?</p> <p>Op welke manier kan participatieve beleidsontwikkeling op het niveau van de Regionale Stuurgroepen op een structurele wijze gerealiseerd worden?</p> <p>Wat zijn de opinies en ervaringen van de sleutelfiguren met betrekking tot cliëntparticipatie aan beleidsontwikkeling op een macro-niveau?</p> <p>Op welke manier kan participatie van de belanghebbenden, inzonderheid van minderjarigen en ouders, in al haar verscheidenheid als een uitgangspunt van beleidsontwikkeling integrale jeugdhulpverlening gerealiseerd worden?</p>
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeksmethode	Literatuuronderzoek via databanken en het internet, gecombineerd met gesprekken met bevoorrechte getuigen/sleutelfiguren d.m.v. open vragen aan de hand van een topiclijst.
Onderzochte groep	25 sleutelfiguren, waarbij primair werd geselecteerd op basis van hun (ervarings)deskundigheid betreffende integrale jeugdhulpverlening en/of (beleids)participatie van minderjarigen of ouders. Hierbij werden de zes sectoren die deel uitmaken van de integrale jeugdhulpverlening gecontacteerd. Ook de aanspreekpunten 'participatie' van de pilootregio's werden uitgenodigd voor een gesprek.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Participatie situeren	<p>Notredam (1995) biedt met een beschrijvend en strategisch-analytisch schema of 'de ijzeren driehoek(en)' een referentiekader om de positie van minderjarigen en ouders binnen de context van ontwikkelingsprocessen integrale jeugdhulp te situeren. De drie componenten (bevolking, de voorzieningen en de overheid) uit het schema staan in interrelatie met elkaar. De manier waarop dit gebeurt wordt in belangrijke mate door wet- en regelgevende kaders bepaald. De <i>verzorgingsbureaucratie</i> wordt gerealiseerd in de relatie tussen de overheid en voorzieningen. In de ontwikkelingen van de integrale jeugdhulpverlening ligt een sterk accent op deze dimensie zoals de samenwerking tussen de verschillende sectoren die deel uitmaken van integrale jeugdhulpverlening en de modulering van het aanbod in functie van een meer eenduidige en transparante hulpverlening.</p> <p>Tussen de burger en de voorzieningen concretiseert zich de <i>maatschappelijke dienstverlening</i>. De jeugdhulpverlening wil door sectoroverschrijdende samenwerking tussen jeugdhulpaanbieders en intersectorale afstemming van het jeugdhulpaanbod, aan minderjarigen, hun ouders, hun opvoedingverantwoordelijken en betrokkenen uit hun leefomgeving een continuüm van jeugdhulp aanbieden als antwoord op een jeugdhulpvraag of een jeugdhulpbehoefte.</p> <p>In de relatie tussen de overheid en de burger krijgt de <i>politieke democratie</i> vorm. Het kaderdecreet integrale jeugdhulpverlening voorziet in een Regionale Stuurgroep integrale jeugdhulp en in een Vlaamse Adviesraad waarin een vertegenwoordiging van minderjarigen en ouders wordt opgenomen.</p>
Legitimatiegronden	<p>Participatie van minderjarigen en hun ouders aan integrale jeugdhulpverlening wordt vanuit verschillende referentiekaders gelegitimeerd. Een humanistische geïnspireerde benadering gaat ervan uit dat participatie een (mensen)recht is: mensen hebben het recht betrokken te worden bij beslissingen die op hen betrekking hebben. Art. 12 van het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind omschrijft het recht van minderjarigen op een eigen mening en de vrije uiting ervan. Het bevat zowel een substantieel als een procedureel recht, dat minderjarigen toelaat te reageren op overtredingen of de negatie van hun rechten en hun rechten beschermen.</p> <p>Participatie van minderjarigen en democratie worden aan elkaar gelieerd. Participatie is een leerproces in functie van een actief burgerschap wanneer minderjarigen volwassen zijn. Dit kan worden gerealiseerd door een continue disempowerment van de geïsoleerde doelgroepen in naam van empowerment. Een alternatieve benadering houdt in dat minderjarigen ook in hun 'kindertijd' als volwaardige sociale actoren en</p>

	<p>betekenisverleners worden beschouwd.</p> <p>Verder is participatie eerder een uitgangspunt van beleidsvorming, -voering en – uitvoering, dan wel een doel of middel. De essentie van participatie ligt dus niet in een effectievere hulpverlening of een grotere maatschappelijke participatie van minderjarigen en ouders op een manier die maatschappelijk wordt gewaardeerd. Fundamenteel moet participatie dus gaan om een grotere gelijkheid in sociale verhoudingen.</p>
Structurele participatie	<p>Participatie van minderjarigen en ouders in en aan de jeugdhulpverlening moet gebeuren op het micro-, het meso- en het macroniveau . Met het concept '<i>participatieve hulpverleningspraxis</i>' wordt geprobeerd het interactieve dialoge karakter als kern van participatief handelen in de context van de individuele hulpverlening, op het niveau van een voorziening en op een netwerkniveau te vatten. Participatieve beleidsontwikkeling is een complex proces omdat het een samengaan is van twee deelprocessen: een communicatie- en een beleidsproces met elk een eigen opbouw, karakter en vereisten. Een beleidsontwikkelingsproces dat participatief handelen in het vaandel draagt, kenmerkt zich in feite door een sociaal leerproces. Dit proces van sociaal leren wordt omschreven als (1) 'kritisch reflexief', achtergronden en uitgangspunten van de vertrouwde probleemdefinities worden in vraag gesteld; (2) 'interactief en communicatief', dialoog tussen de betrokkenen staat centraal; (3) 'handelings- en ervaringsgericht', het is gefundeerd in het principe van reflectie-in-actie en (4) 'interdisciplinair', de oplossing van relatief complexe problemen veronderstelt de samenwerking van een diversiteit aan deskundigen..</p>
Participatieve beleidsontwikkeling	<p>Door middel van een partnerschapsmodel kan participatieve beleidsontwikkeling op het niveau van de Regionale Stuurgroepen op een structurele wijze gerealiseerd worden. De sleutelfiguren verwijzen naar de noodzaak van gelijkwaardigheid van de deelnemers door het temporiseren van het proces, het communiceren op maat van minderjarigen en ouders, en het inhoudelijk en procesmatig ondersteunen van minderjarigen en ouders, maar ook van deskundigen. Ze stellen echter dat de invulling van vertegenwoordiging in de betekenis van een democratische representativiteit als irrealistisch en te eenzijdig wordt aangeduid. Een aantal van deze sleutelfiguren ziet de realisatie van de vertegenwoordiging van minderjarigen en ouders niet als een idee van representativiteit, maar stelt de ervaringsdeskundigheid en het engagement centraal. Andere stellen de legitimiteit van een vertegenwoordiging van minderjarigen en ouders in een Regionale Stuurgroep op een macroniveau aan zich in vraag. Deze sleutelfiguren toetsen de legitimiteit van een van een vertegenwoordigingsmodel aan een participatiedriehoek waarin basisvoorwaarden vervat zitten voor duurzame participatie van minderjarigen, maar ook van volwassenen. Deze participatiedriehoek bestaat uit drie dimensies: verbondenheid, uitdaging en capaciteit. Als participatief handelen in beleidsontwikkeling een uitgangspunt is, dan gaat dit over het permanent in beeld brengen van minderjarigen en ouders. Het in beeld brengen van de minderjarigen en ouders beperkt zich hier dus niet tot hun perspectief, maar het gaat eveneens over het verzamelen van allerhande materiaal dat (in)zicht geeft in hoe minderjarigen en ouders zich tot het hulpverleningsaanbod verhouden en welke plaats ze ten aanzien van dit aanbod innemen. Verder worden er vier basisvoorzieningen besproken. Ten eerste een integraal informatie- en communicatiebeleid. Ten tweede het stimuleren en ondersteunen van zelforganisaties. Ten derde het ontwikkelen en ondersteunen van initiatieven die minderjarigen, ouders en gezinnen in beeld brengen en als laatste de facilitator per regio.</p>
Reflectie-instrument	<p>Aangezien het realiseren van participatie van minderjarigen en ouders aan beleidsontwikkeling via een rigide model radicaal ingaat tegen de uitgangspunten van participatieve beleidsontwikkeling, moet voor iets anders worden geopteerd. Permanente reflectie over de uitgangspunten, de methodes, de doelstellingen, het participatieproces en over de wijze van reflectie zelf is misschien wel de meest centrale basisvoorwaarde. Om dit reflectieproces te ondersteunen werd een aanzet tot een reflectie-instrument ontwikkeld. Dit reflectieinstrument bestaat uit zes reflectiekaders. De reflectiekaders planmatig handelen, differentiele participatie, ethiek, statuut van participatie, ondersteuning van participatiekansen en terugkoppeling. Deze reflectiekaders zijn gebaseerd op kwaliteitskenmerken waaraan een beleidsontwikkelingsproces moet voldoen om de structurele participatie van minderjarigen en ouders aan het beleid te realiseren. Het reflectie-instrument wordt beschouwd als een aanzet dat nog de nodige reflectie en bijsturing vereist.</p>

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek